

రాజులు... దొడ్డవరము... మన...
 చి... మము ఒకటి ఉన్నది.
 చూపుమేరవర... ముచూచినా కొబ్బరి
 తోటలు, ప... తోటలు, పంపనపన
 తోటలు, ప... తోటలు కలిగి ఎక్కడా
 సూర్యకళి లోనికి వారకుండా చల్లగా
 ఉంటుంది. ఆ తోటలమీద బుడివాటికలవలె
 దూరదూరముగా ఉన్నచిన్న ఇల్లు, అవి
 చాలవరకు పాశ్చాత్యనాగరికతాసంకరము
 లేని ప్రహ్లాదగృహములు. అందరూ పూర్వ
 చారిత్రాయనాలు, దాగ్ధ్యులసంకన్నలు;
 అల్లవిద్యాలిముఖాలు; సాంస్కృతికములు.
 ఉదాహరణకు లేచి కల్యాణములు తీర్చుకుని,
 సమీపముననున్న గోదావరిలో స్నాన
 సంధ్యాద్యనుష్ఠానములు తీర్చుకుని, ఇంటికి
 వచ్చి విభూతిపండిత్యం గొరిచి, సేవకావిధాన
 తులు ప్రియమిజలు పెట్టి కన్నీటిని, వీటియగు
 మీద కూచుని, పాము కూచుకుంటూనో,
 జుదెములు నడుపుతూనో శిష్యులకు
 పాఠములు చెప్పతూనో, మనము ఇరువ
 దవ కెత్తాములో ఉన్ననాటి మరచి
 పోతాము. ముఖ్యకాములు మనమెందు.
 ప్రపంచము పొగొంటా మున్నో ఇక్కడ
 ముప్పాళ్ళు కాలచక్రము కొన్ని
 నూచి తిరగజేయు మానివేసే
 కనుభిస్తుంది.
 ఆయా మూడు దగ్గర
 లున్నాడు. వాళ్ళు చాలానోజులను
 పారి వాగ్ధ్యులవచ్చి ముగిసాల్సి
 బలవంత పెడుతున్నాడు. ఒక్కనా
 చూచి వస్తామని బుద్ధిపట్టింది. అది
 వసవికాలములో ముగిసాల్సి ఎడలు
 తీర్చముగా ఉంటాయి. వైశాఖ
 వచ్చింది. ఎడలు భరించడానికి తక్కువ
 పడినాయి. పగలు నిప్పులు కురుస్తున్నా
 రాత్రి రెండుజాములవరకు వడకాలి
 తోంది. ఇటువంటి సమయములో ఒక
 దొడ్డవరము వెళ్లి పది పదిహేనునోజుల
 ఉంటే ఈవేసరి బాధా తగ్గుతుంది, మ
 క్లిను చూచిస్తూ ఉంటుందని, వైశాఖ
 దశమిరాదుబయలుదేరి దొడ్డవరమువచా
 కొంచెమిరుమిరుచుగా, నరకమున
 స్వర్గములోకి వచ్చినట్లుగా ఉంది. ఎడ
 మాట తెలియడము లేదు. మివాల్సి
 నూరుగజములలో వైసతేయమనే గోదా
 వాయ, ఒకటి ప్రహస్తా ఉంటుంది. ఎ
 మా దానివైనుంచినచే నెల్లనిగాలి, దా

[illegible]

పట్టావరమునచ్చి ఆరుదనము లందుచి.
 పాపాశ్రయముగా జేస్తాను నల్లు
 పాపనశ, పట్టావరమును, పట్టా
 పాపము మూలమును రోజులు జరిగినము
 పాపముగా జేసి. లేవడము, పాపము
 పాపము చేయడము, నిద్రపోవడము,
 పాపము చేయడము, పికారు వెళ్లడము
 పాపముచేయడము, నిద్రపోవడము;
 ఎన్నడు గడవగలము. ఎంతైనా
 మన్ని మాపూరు చేరుదామని

అంతా సాయం కాలము యశస్వతార
నా దావంతరీరానికి పికారు వెళ్ళు.
మా అనుగులు లవుతుంది. వైద్యునిగా
నాకు ప్రయోజనాలుకానికి వచ్చేవాల్సిన, బై
మరిగిచ్చి దిగిపోయేవాల్సిన చూస్తూ నూ
రున్నాడు.

ప్రదోష కాలము సహ్యాపర్వతముది. ఆయ
నా సంధ్యావందనమునకు తేవలె ననుకుంటు
న్నాడు. ఇంతలోనే స్కండినుంచో ఒక
సన్నాహిబికాయన వచ్చాడు. మోపెనుకనుం
చిరావడముచేత ఆయన మో ఎదుటికి వచ్చే
వరకూ మేముచూడలేదు. మాకు కనడంగానే
నాకు గురువు భావించుచు వేలి పొంగుట

కేవల కౌర్వవృద్ధి పది నిమిషములకు
 సుమారులు పదిమైదు సంవత్సరములు వయ
 స్సుల వృద్ధులను కాయననచూపును. ఇయ

వారికి సాష్టాంగనమస్కారముచేసి బ్రకటి
 రెండు దినములు అక్కడ ఉండి తనగృహ
 మును వాననముచేసి తన స్వస్థులైన కాయించ

మన, కృతాంతమున నమయముగా ప్రాణిం
చాడు. నామములచేత కుడుటకు విలువడ
నది, అమలాష్ట్రమున కుడుటనా మన, ఈనా

త్వలోహమునలె మెరుస్తూకం
యోగుల పూదయములకలెనే
ప్రేమోయి కమ్మదిగానముగ్రము

నావ్యాపకములలో ఒకసంగతి చెప్ప
దు" అన్నాడు.

నా పక్కనన్న బ్రాహ్మణుడులేది.....సవిజయముగా ప్రాణించాడు.

మట్టి ఆమాంసమున పచ్చిపువ్వు అక్కడ
భిక్ష చేస్తామని చెప్పి వాని నారాయణస్మరణ
తో శలవిచ్చి చేపుదాటి వెళ్ళిపోయారు.

ఇదంతా నాకు అశ్చర్యముగా ఉంది.
ఎవరో సన్నాహి కనబడత మాత్రాన్ని
ఈయన ఆయనకు సాష్టాంగపడి తనింటికి
రమ్మని అంతప్రాణేయపడడ మెందుకా అను
కున్నాను. సన్నాహి అయినంతమాత్రాన
పచ్చిన విశేషమేమి తగుకున్నాను. నేను
మట్టికులేచి స్వాములవారి కమస్కారము
పెట్టలేదు.

స్వాములవారు వెళ్ళిగానే శాస్త్రులుగారు
కమ్మదిగా నాదగ్గర కొచ్చారు. సూర్యాస్త
మయము అయినది. పచ్చిమట్టికున ఆకా
శము రక్తవర్ణముదాల్చింది. నోదావరీజలము

తూఉంది. మందమారుతం ఆకాశమై
వార్తలనేకా మా చెవిలో ఉడుకు

నాప్రక్కనున్న బ్రాహ్మణుడు
సంబోధించి "సన్నాహి శ్రమమంటే మీ
వాళ్ళకు గౌరవములేదుకాబోలు" నన్న
"గౌరవములేకనేమిలెండి ప్రతివాళ్ళా న
సివేపం చేకొని తిరిగే ఈరోజుల్లో
అసలైన సన్నాహిలో తెలిసికోవడం
అంతెకాకుండా నిజంగాచూడవచ్చు న
సన్నాహిసులు ఈకాలములో లేరేమ
కూడానాఅనుమానంఅన్నానునిర్లక్ష్యంగా
"అబ్బాయి! ఏపు బొందరపడి ఆలాగ అ
హిందూమతము ఉన్నయేకాలము భార
ము ఉన్నంతకాలము మహానుభావులు
తీరుతారు. అటువంటివాళ్ళు ఏనకృతగా
ఉండబట్టి ప్రపంచము ఈమాత్రముగా

అకాశము నుపు కాంతిత్వ కొంత
తేజో మిక్కిలిమయి ఉంది. గాలి కూడా
తేజకంతు స్పష్టంగా విస్తూఉంది. నువ్వు
న నిడు చంద్రునిబుము కొబ్బరిచీబులు
నుంచి తొంగిచూస్తూఉంది. ఆకాశము
గా ఉంది.

మాది ఆవ్రాతములోనే ఒకగ్రహము.
పండితము శాస్త్రవంశీతుడు, నదాచార
బ్బడు, భూతదయగలవాడు, అందరి
కా చాలా కారవింపబడేవాడు. ఇంట్లో
పడిమందికి తక్కువగాకుండా తీసుకు
వారు. చాలాసంతోషపడు. అందుచేత
నా నాయుంచవలసిన అన సరము
చాలాపడినము చేయడానికి ఏలుగా
డి. నిత్యమూ గోదావరీనీలముచేస్తూ,
అటు వాతములు చెప్పకుంటూ, పచ్చిన
అటు సత్కారముచేస్తూ, చాలా నిష్క
డించేవాడు.

ఆయనకు లేకలేక చిరకాలమునకు నేను
జ్ఞాను. ఆయనరకస్సు ఫలింది సంశయ
దినదిన చాలా సంతోషించాడు. కొడుకులు
గ్గానే సంతోషించడము లేకపోతే విచా
నడమేకాని వాల్లివలన ఎంతసుఖం కలుగు
నదో ఎంతకష్టము కలుగుతుందో ఆలో
చించాట్ల ఎవ్వరూలేరు. అతిగారాబంగా
తలెందులచేతులలో నానాటికి పెరిగి
వ్యవహారములు.

మాతంప్రకారే నాకు విద్యాగురువులు.
పండితుల సంవత్సరములు వచ్చుననికే కొంత

కావ్యజ్ఞానముకలిగిఉ. పన్నటికే వాతకంబి
వాసివి ఉన్న తాళునూరు శ్రీమంశోచితాను.
చాలా నానావిద్యలునకు నాకు పన్నెండు
పన్నెండువలెనని ఉండేది. మాబంధువులు పిల్ల
లని ఇంట్లోను చదువుకునే వాల్లను కొంతమం
దని చూడకవలసిందిగా మా ఇంట్లోనుంచన
నలెనని చెప్పిపుట్టింది. మాతంప్రకారే ఇప్పుడులేక
పోయినా మానెట్ల మానా నామానా తీసి
చేయలేక నన్ను అమలాపురము తీసుకువెళ్లి
అక్కడ ఒకబంధువుల ఇంట ప్రకృతవెట్టి ఇం
గ్గీలు చదువు చేప్పించుని వారికి పోపుజెప్పి
వెళ్ళాడు. సంస్కృతమునలెనే ఇంగ్లీషుకూడా
తర్గరగానే నచ్చేసి. వాల్లోశరము వరకూ
వచ్చాను.

ఇక్కడ యశోచ్చగా ఉండేవాసినినన్ను
అడిగేవాళ్ళా చేసేవాళ్ళాలేరు. ఎప్పుడు ఎంత
కావలెనంటే అంతడబ్బా మాతంప్రకారే నాకు
పంపిస్తూ ఉండేవాడు. దానితోన్నేహితులు
చాలామంది చేరారు. పిచ్చి పుచ్చులముగా
నున్నప్పుడు న్నేహితులకు లోపమేమిటి? అం
దులోనూ నాదగ్గర పరిశీలనాకక్తి కొంత
తక్కువ. అందుచేత అన్ని రకములవారూ
చాల మంది నా చుట్టూ ఎప్పుడూ ఉండే
వారు. పడిమంది చేరిన వోట నియ
మములూ కట్టుబాట్లూ తక్కువ గదా!
మిత్రబృందం ఎక్కువైనకొద్దీ విద్యపై శ్రద్ధ
తగ్గింది. పేకాటలు వెచ్చినవి. సిగరెట్లు
కాల్పడము క్షేపననే ఉద్దేశముతో అభ్యా
సముచేశాను. అక్కడనుంచి ఒకదానిలో
నుంచి ఒకటి దుర్వ్యావరములలోకి దిగాను.

ఇలాగూగోగా చేసుచే ఇంటాయనకు
వదిలీపడకంనర్చుములు విరమింపకూతురు ఒక
అమ్మాయిని పొంది. ఆ అమ్మాయికి నాకూ
ఎట్లాగూనో చూచింది కలిసింది. ఆ అమ్మ
యికి సుమారు కాలము మూడు వూరూ
యూలు పెత్తువులు కన్నాయి. ఒకనాడు ఆ
అమ్మాయిని వస్త్రధారణలో తీసికొని రాజ
మహేంద్రవరము చేరాను. సుమారు ఒక
సంవత్సరముచాలు ఉద్వేగితమైన సుఖము
అనుభవించారు.

ఇంటిద్వారా ఆట్ల తలిదండ్రులూ నా
తలిదండ్రులూ మార్కోముగడ్డ పరితాపము,
మమృలని వెతకడానికి చేసిన ప్రయత్నాలూ
చచ్చి నశ్యము కాదు. కాని మేముమాత్రము
దొరికలేదు. దొంగసృక్షములు ఎంతకాలము
నిలుస్తవి. ఈశ్వరుడు మమృలనిచూసి కలం
చలేక పోయాడు. మాకాత్రిగా ఒకరోజురాత్రి
ఆట్ల కలరావచ్చి శ్లేష్మవారేడికి కాలము
చేసింది.

నేను అంతవరకూ కష్టము అన్నమాట
ఎరగను. చావు ఎప్పుడూ చూడలేదు. నాకు
ఉపద్రవమైన భయమువేసింది. మాతలిదం
ద్రులను పెట్టిన కష్టాలకు ఇది ఫలితము అను
కున్నాను. నావాదలము ఇప్పుడే అనుభ
విస్తున్నా ననుకన్నాను. ఆ అమ్మాయిని
ఎట్లాదహనముచేయించి కొంచెము దుఃఖము
చల్లారినతరువాత ఒకనాడు రాత్రి మాయిల్లు
చేరుకుని తమిమిమమి మాత్రం పాదము
లపైని పడ్డను. నాతోడే నన్ను ఇంట్లోకి

వచ్చున్నాడు. ఎక్కడ నుంచి
అక్కడికే వెళ్లుచున్నాను. తుంట
గిరియి మొక్కవలె తమచంగిము
దాచానికి పుట్టకన్నాను. ప్రతి
ఎక్కడూ తనకల్ల వదిలకన్నాను.

కయన అన్నంతనూకాన్ని
పోయి ఆయనమాటలలో ఆనత్యము
ఉన్నది? ఆయన అన్నాడని. నాకు
చచ్చి ప్రయోజనము ఏమున్నది?
సంగతికంటా చెప్పాను. ఇంముడు
నూ అందరినీనని చెయ్యనని చెప్పాను
చచ్చినని చెప్పలు. వాయియ కు
కన్నకడుపు. పుత్రవీయోగము ఎంత
భరింపగలను? కొడుకు ఎంత దుర్మార్గ
ఏకపుత్రపేదయ మైనప్పుడు అంత్యకా
కానినినిర్ణయదానికి వాడేకదాదుక్కు.
ద్రీ పెద్దవాడమ్యము. మల్లీ ఎప్పుడూకళ్లకు
పడదు ఆనకొన్నకొడుకువచ్చి కానుపట్ట
ప్రకులాడుతూ ఉన్నప్పుడు ఎలా పో
గలడూ. పోలే ఇక తనకు దిక్కెవరు.
చకములో ఏదరు మర్మాదులు లేరు.
మంది పశ్చాత్తాపమున బాగుపడలేదు.
ముందు వీడుమాత్రము బాగుపడ కూడ
అనుకొన్నాడు. ఉండమనిగాని పోమ్మనిగా
ఏమీ చెప్పకుంకా మాట్లాడకుండా మాతం
లోపలకు చక్కపోయాడు. తలుపుచాటు
కళ్లనీళ్లు గుక్కుకుంటూ నిలబడ్డ మాతల్లివ
నన్ను కొగలించుకుని బేరుమని రాగాల
లోపలికి తీసుకువెళ్లి తలంటి నీళ్లుపోసి భ
నము పెట్టింది.

3.

అప్పుడు అప్పుడే నలకుండా పోయి
మానుసుడుగా ఇంకా కష్టపడే
మూ తొడి కష్టపడకపోతే
వెళ్ళి వారంకొద్దీ గుమ్మము పక్కనవుంటే

జ్యు పూర్తి అనేకంగా అక్కడ కాదు
దేవుడు చేశాడు. ఈ దేవుని వేషాన్ని
కాదు పొందగలిగియు చేశాడు. ఇట్లే ఇంకా
వెళ్ళి వారంకొద్దీ గుమ్మము పక్కనవుంటే

వారంకొద్దీ నుత్తుకుంటూ నిలబడే వాళ్ళు చాలా
అప్పుడూ భయముగా ఉండేది. ఆయన ఎప్పుడూ
అంతటి మార్గాడేవాడు కాదు.

కాగితంకొని... కలం పట్టి భావము పెట్టింది.
నాకు తెలుసుకు. గ్రాముపొయినా మల్లీ
ఇంటికి వెళ్ళకూడ దనుకున్నాను.

కొన్నాళ్ళకు బ్రహ్మచారి బెంకకాయా
ముద్రకూడదని ఒక సంబంధంచూసి మావాళ్ళు
అను వినాహము చేశారు. నా పెళ్ళికి ముందే
అనుంచి ఒక బోగముమేళము వచ్చినది.
బోగముమేళము చూడడముతోనే ఇంతకాల
మునుచీ బలవంతముగా అణచిపెట్టిన మనో
భావాన్ని మల్లీతలలెత్తినవి. పెళ్ళి అయిదు
రోజులూ అద్యేసరికి నాసంకల్పములూ వా
గ్దానములూ అర్పి వెనకడడ్డాయి. మరుగుడు
పులు కాగానే మండపేట చేరాను. చేతిలో

రాజమహేంద్రవరములో వెనకటి అడ
వంతా ఒక్కసారి దృశకమువచ్చి అక్కడ
ఉండడము కష్టము అనిపించింది. అక్కడ
నుంచి కాకినాడ వచ్చాను. చేతిలో ఒక్క
దమ్మడి లేదు. అప్పటికి భోజనముచేసి రెండు
రోజు లయినది. ఏమిచేయడానికి తోచలేదు.
ఎప్పుడూ ఎవ్వరినీ దేహీ అని చేసుచాది అది
గినవాడిని కాను. సత్రపులోనికి వెళ్ళి భోజ
నము పెట్టమని అడగడానికి కూడా సిగ్గుగా
తోచింది. ఒక మాడుకారు నాశ్రయించి

வினாக்கள் :- கேள்விகள்.

[illegible]

మాచుకాదు కొనుసు నాకు రహస్యముగా కొంతజుట్టు ఇచ్చి నన్ను పిహాపురములో ఉండమని చెప్పాడు. నేను పిహాపురములో ప్రవేశించాను. కొంతకాలము జరిగే సరికి నాకీవితము అంతా అనవ్యాయగా పోచింది. తలెదండ్రులపైన ద్వేషపోయింది. కాని ఇంటికి పోవడానికి భయముగా ఉంది. ఏమొఖము పెట్టుకుని మళ్ళీ యింటికి వెళ్ళడము. ఏలాగు తండ్రి ఎదుట నిలబడగలము. ఆయనతోటి ఏమని చెప్పడము. ఏమి చెప్పితేమూత్రము ఆయన ఏమని నమ్ముతాడు. లేకలేక పుట్టినందుకు వారి కళ్ళయెదుట ఉండి వారికి సేవచేయడానికి బదులు ఇలా అయిపోయాను కాదా అని అట్టే దుఃఖించుచ్చింది. పాదరయలోనికి కున్నతేశ్వరస్వామి సాదనన్నిసిన ప్రాణములు విడుదల మనుకున్నాను. కాని అందుకూ ధైర్యము లేకపోయింది.

నాయుత్తమువరకు
హిందూనామ

[illegible]

అంతా విశ్చలముగా ఉంది.
భాగ్యముతో ఉన్నారు. కష్టం లేదు.
నిరంకుశంగా నివేదితుని కూర్చున్నాడు.
వెళ్ళి ఆయనను చూడడముతో బ్రే-
కవిగర్వము అందోళన బయలు-
పెట్టేను ఎక్కడికి వెళ్ళవలె ననుకున్నాడు.
మాను, హృదయంలో ఒకవిధమైన
యలుదేరింది. అలాగే నిశ్చలమైన
కేసి మాట్లాడినట్లుగా.

కొంత సేపటికి ఆయన కర్మ నా
వగాకే కేసి చూశారు. నా
లియ లేదు. చేతిలో పట్టా పట్టమ
గతి మరచిచూచారు. వాటిని క్రీ
డి నమస్కరించారు. ఆయన
ముతో "వారాయణా!" అన్నాడు.
ని సంబంధించారు. కిందనున్న పట్టా
కొని అక్కడకు కూర్చున్నాడు.
పాపాన్ని పాపముల వారిని తన
ని ప్రార్థించారు. స్వాములవారు
రు. కమేణ్ అందరూ శిలపు

పాత్రలో పట్టా పాస్టు.....
 ములవాడు నన్ను ఉద్దేశించి 'ఎక్క-
 నో ఉన్నావు' అన్నాడు. ఏమి చెప్ప
 చించాడు. కాని చెప్పినవాడము
 నుండిని నానగతి అంతా ఒక్క-
 ణిలో చెప్పాను. నేను చెప్పినదంతా
 న నవ్వాడు. నవ్వుటకృతకీ నాకు
 ను కలిగి ము నచ్చింది. అయినా యీ
 ణి చెప్పనిదాని అగత్యంయేమిఉచ్చింది
 న్నాడు. నావట్లా పొట్టం ఎట్టుకుని నేను
 ప.
 పం, వెనుకూ ఉన్నావా" అన్నాడు
 లవాడు గంభీరంగా. "చిత్తం తెలుపు
 వెనతా"నన్నాను. "మాకు శలహ
 అట్లు ఇచ్చి వెళ్లవలసింది" అన్నాడు
 ము సందేహించాను. దగ్గర, నల్లా
 కలిగి నుములవా అర్పించకపో

అదిగినప్పుడైనా ఇవ్వకపోతే ఈయన కేమి కోపము వస్తుందో. అయినా ఈయనకు కోపము వచ్చివుట్టకు నన్నేమిచేస్తాడు. నవ్వుతూ "మిక్కిలే రాకేమి ప్రయోజనము" అన్నాడు. "ఇచ్చిచూడుతెలుస్తుంది" అన్నారు. "ఏమి తెలుస్తుంది" అన్నాడు. "మిక్కిలే ఇచ్చి ఈరాత్రి ఇక్కడ ఉండిచూడు. నీకు ఇవ్వము లేకపోతే మళ్ళీ నీళ్లు నీకు ఇస్తా" అన్నారు. సనాన్యసి మాటలవల్ల నాకు కొంత ఆశ్చర్యము కలిగింది. ఉండవలసి లోకముండి ఏదో చెప్పుతూఉన్నట్లు వివరించింది. నెల్లెపోదా మంటి కాలు ముందుకు సాగడము లేదు. అయినా ఈచిత్రము ఏమిటో చూద్దామని పట్టా పొట్లము ఆయనకు ఇచ్చి ఒక్క సమస్కారము చేసి అక్కడనే కూర్చున్నాను.

A black and white illustration depicting a scene from a story. On the left, a man with a balding head and a mustache, wearing a light-colored jacket and trousers, sits on the ground under a large, leafy tree. He looks towards a large, swirling vortex on the right. Inside the vortex, a woman in a patterned dress is being carried away by a large, muscular man. The background shows a fence and a building. The style is simple and illustrative, with bold lines and cross-hatching for shading.

కట్ట తొలచేటప్పుటికి సూర్యోదయము
అయింది. నాక్కన్న స్వాములవారు లేరు.
నేను రావిచెట్టు నానుకుని కూర్చున్నాను.
ఏడట తోటగుమ్మము కనబడుతూ ఉంది. నేను
ఉక్కడ అలా ఎదుకు కూర్చున్నావా అనుకు
న్నాను. రాత్రి సంగతి అంతా జ్ఞాపకము
వచ్చింది. స్వాములవారు ఎక్కడకు వెళ్లారు?
రాత్రి సంగతింతా కలూ, నిజమోనిజము ఎట్లా
అవుతుంది ఈ చెట్టు క్రింద కూర్చున్నవాడిని

నేనుడింనే ఒకడు వెళ్లి అక్కడను
 పాదగయకు స్నానానికి వెళ్ళాను. స్నానము
 చేసి దేవాలయములోకి వెళ్లేటప్పటికి స్వా
 మియ్యం ఒకవక్తాను కూర్చుని ఉండును.

అట్లుగ న్నాములవారి పాదసేవచేస్తూ
జ్ఞానదాయకము, ముక్తిదాయకమూ ఐనవిష
యములనేకములను వారివలన ఉపదేశము
పొందుతూ, ఇల్లా, వాకిలీ, సుసారము, ఒకటే
మితి నమస్తము మరచిపోయి అక్కడ ఆయి
దునందవత్సరములు ఒకతీణమునలే గడిపాను.
అనుక్షణము ఈ స్వార్థాన్ని ధానమందున్నట్లే
ఉండేది. చీనాంబరములూ హంసతూలికా
తల్పములూ పక్షసోపేతములగువిందులూ లేక
పోయినా అక్కడ ఆనుభవించిన సౌఖ్యమూ
అనందమూ ఈజన్మలో నురచిపోలేను. వేయి

అయిదు సంవత్సరములు క్రితము
జకు వచ్చిన నాటికాత్రినాటికి వా
ములో ఎగిరిపోతూ ఉన్నట్లుగా భా
కట్టపడవవలె ననుకున్నా యెడనాడవో
కొంతనె నయ్యేనదికి నేన కట్టపడవ

[illegible][illegible]

(శ్రీ) మ స థ

1925

1925

11. 9.

కొంటేనే యీచిన్నారిచేష్టు లు తల్లియూ
తెరిసంతనముతో కూతును ముండెను.

“అంత...కమ్మలు చేయించా” అన్నది.

అందఱ కమ్మమాలు నవ్వులచే లలిత
కెక్కడలేనితోషము వచ్చినది. ఎక్కడనంటక
మక్కించేనదలి బావగారికి మామవడ్డన
సున్నచుట్టి అలిగి మూల కూర్చున్నది. నెత్తి
మీదిపెంపుకలు మొగముమీదకు లాగు
కొని ప్రేలికి మెలినేరి యొక్కొక్క పెంపుకను
ప్రేంపుకొనుచున్నది. ఎవరు దగ్గఱకువీసిన
రాలేదు. శ్రీధరునకుగూడ లలిత స్వాధీనము
కాలేదు. పెద్దగా నవ్వినవారిలో శ్రీధరుడే
ప్రథము వైనప్పుడు లలిత యాతనిమాత్ర
మేకీతి పీమించును?

లలితకోప మింకను తరలేదు. అందఱి
నవ్వులు యింకను ఆగలేదు. ఇంతలో చంద్ర
శేఖరముగారు కచ్చేరినుండి వచ్చిరి. ఎదుల
నవ్వు లిదిరి. లలిత ముద్దుచేతలన్నె తల్లి

చెప్పినచినది, చంద్ర శేఖరము
నవ్వువచ్చినది. కాని నవ్వున లలిత

గూడరాదని గంభీరము
ము కపించి లలిత
కును తాముఅప్పుడే
వచ్చిన యాలలలో
“బుచ్చో” మని యూ
చెప్పలవడగనే లలిత
వరుగున వచ్చి తండ్రి
బడి మూడుచున్న
లాగుకొని తా మా
తండ్రి యా మామా
కిమ్మని రెండవయి
లలిత కిచ్చిరి. లలిత
నది. ఇట్టితూతూ
చిట్లు నవచున్నవి.

“బావా! బావా! ఈ

అమ్మమ్మబామ్మకు పెల్లిచెద్దామా?
లలిత. “అట్లాగే” నన్నాడుబావ.
అమ్మమ్మబామ్మను తెచ్చి పీటమీ
రెండుచేతులను కాళ్ళకు పెలిబెట్టి
‘జయమంగల’ మని పాటలుపాడ
నది లలిత.

అంతలో నవ్వులు: అంతలో
లు! అంతలో అలుకలు! అంతలో
ఏమిటో! ఈతైశవదిద్విలాసము!

మూడవ చినుకు

లలిత కైదేండ్లు వచ్చినవి. నవ్వు
చేతలకు రూపునకుగూడ కొంచె
తైనది. తిరుగుమరుగులు తెలిసి
చెప్పటకును చాలిన గ్రాహ్యశక్తిగూ

కాట్ల పెలిబెట్టి కూర్చుండి.....పాటలుపాడ నారంభించినది. పుచ్చుచూచెను.
గలిగిన తిప్పలువడుచుండెను. అ,ఆ,
క, క, లు న్రాసిపెట్టు మనియ్య,
లు న్రాసి బామ్మలు వేసిపెట్టు నుని
బామ్మల వేసిన ముగ్గులు వేయుమని
ముగ్గులు వేసిన నీకు చేత గాదు నేనే
ను నవి చుకనిండు సున్నాలుచుట్టియ్య,
శ్రీధరుని విసిగొంపుచుండును.
తకాలప్పుడులపులలో నొక్కమాలు
వచ్చిచూచుని శ్రీధరునకు తండ్రివడ్డ
లువచ్చినది. శ్రీధరునకు పట్టరాని
దము వలెగినది. ఉన్నతవిద్యాభ్యాస
వాలముచే తండ్రికతెలియకుండ బందరు
శ్రీధరుడు తండ్రియగ్రహమునకు

నేను తిలవనితలంపుగ తండ్రియొద్ద
నుండి యాహ్వానము వచ్చుటచే శ్రీధరునకు
మిక్కిలినంతోషము గలిగెను. నవయొద్ద
నున్న పానలాడబ్బులతో చెల్లెలి కొక్కలక్క
బరణిని, తల్లికొక్క కుంకుమపు పాట్లమును
కొనుక్కొని శ్రీధరుడు స్వగృహమునకు
ప్రయాణమయ్యెను. శ్రీధరుడు ఊరికి
పెల్లిట లలిత చూడలేదు. చూచిన తనపెం
టనునని లలితకు తెలియకుండ శ్రీధరుడు
వెళ్లబోయెను.
మధ్యాహ్నమునుండి శ్రీధరుడు లలిత
కగూడలేదు. చాలమాలులు శ్రీధరునికొఱ
కు వెడలినది. కాని అన్న బడికిపోయెనని తల్లి

మమ లలిత వీధి యందగువై కూర్చున్నది. తల్లెయన్ని మామలు లోనికెరమ్మనియ నులిత రాతేడు. సాయం క ముదుగుటలైచి. శ్రీధర గారు రాతేడు. శ్రీధరగారు లలిత ముగ్ధుని గొట్టి వెంటలమడుగుది. లలిత తల్లి తన మునుః అన్న యింకను రాతేడేనిది. లలిత తల్లి సడగినది. లలిత మేకేళో కట్ట న్నిమాటల చెప్పి చలించిపోయి లలిత కామమును ముగ్ధునిగాచినది. కాని లలిత ముగ్ధునిగా శ్రీధరువద్ద వెక్కువగా ముగ్ధునిగాలు. లలిత తలియకు శ్రీధరును ముగ్ధునిగావునా.

ఆ రాత్రి యెల్ల గడచినది. సకల మైచి. శ్రీధరుడు కనుపడలేదు. లలిత శ్రీధరుకొఱకు యిల్లంతయు గాలించినది. కొద్ది యంతయు వెదకినది. వీధి నాల్గుచేరలడికింది నది కనుపడలేదు. వికలితకమలముచుట్టితన మోము అస్తమయ సమయకన్యములె ముకుంచినది. తల్లి బలిమలాడి యన్నమునెట్ట నగమైన తినలేదు. లలిత శ్రీధరునియుమాట డుగుటచేవిగి. 'శ్రీధరుడు పూరికి వెళ్లినాడు యెవరితోనైన నాడుకొను'మని తల్లి చెప్పెను. అన్న కొఱకు కొంతసేపు విలపించి లలిత కన్నీరు తుడుచుకొనినది.

ఈవిధముగా రెండుమూడు దినములు గడచిన తరువాత లలిత శ్రీధరుని యడుగుట మానినను బిక్కమొగము నేసికొని మొప్పటి నలె మాటలాడక తిండినక చిక్కి నగమగు చుండెను.

ముగ్ధుని గడచినది. రాత్రి యెల్ల గడచినది. సకల మైచి. శ్రీధరుడు కనుపడలేదు. లలిత శ్రీధరుకొఱకు యిల్లంతయు గాలించినది. కొద్ది యంతయు వెదకినది. వీధి నాల్గుచేరలడికింది నది కనుపడలేదు. వికలితకమలముచుట్టితన మోము అస్తమయ సమయకన్యములె ముకుంచినది. తల్లి బలిమలాడి యన్నమునెట్ట నగమైన తినలేదు. లలిత శ్రీధరునియుమాట డుగుటచేవిగి. 'శ్రీధరుడు పూరికి వెళ్లినాడు యెవరితోనైన నాడుకొను'మని తల్లి చెప్పెను. అన్న కొఱకు కొంతసేపు విలపించి లలిత కన్నీరు తుడుచుకొనినది.

ముగ్ధుని గడచినది. రాత్రి యెల్ల గడచినది. సకల మైచి. శ్రీధరుడు కనుపడలేదు. లలిత శ్రీధరుకొఱకు యిల్లంతయు గాలించినది. కొద్ది యంతయు వెదకినది. వీధి నాల్గుచేరలడికింది నది కనుపడలేదు. వికలితకమలముచుట్టితన మోము అస్తమయ సమయకన్యములె ముకుంచినది. తల్లి బలిమలాడి యన్నమునెట్ట నగమైన తినలేదు. లలిత శ్రీధరునియుమాట డుగుటచేవిగి. 'శ్రీధరుడు పూరికి వెళ్లినాడు యెవరితోనైన నాడుకొను'మని తల్లి చెప్పెను. అన్న కొఱకు కొంతసేపు విలపించి లలిత కన్నీరు తుడుచుకొనినది.

ముగ్ధుని గడచినది. రాత్రి యెల్ల గడచినది. సకల మైచి. శ్రీధరుడు కనుపడలేదు. లలిత శ్రీధరుకొఱకు యిల్లంతయు గాలించినది. కొద్ది యంతయు వెదకినది. వీధి నాల్గుచేరలడికింది నది కనుపడలేదు. వికలితకమలముచుట్టితన మోము అస్తమయ సమయకన్యములె ముకుంచినది. తల్లి బలిమలాడి యన్నమునెట్ట నగమైన తినలేదు. లలిత శ్రీధరునియుమాట డుగుటచేవిగి. 'శ్రీధరుడు పూరికి వెళ్లినాడు యెవరితోనైన నాడుకొను'మని తల్లి చెప్పెను. అన్న కొఱకు కొంతసేపు విలపించి లలిత కన్నీరు తుడుచుకొనినది.

వి విందువు లేనా!

మరి ఆ గురువులకు శ్రీ గురువిఘ్నోపశాంతి చదువను
 చేసేది. అతిథియవ్వీస ప్రశ్నలకు సత్తుల
 శ్రీ గురువు "చూచుకోని కవి" అని
 కనుగొన్నాడు.

బద్. వాక్రతు : చమయ పితృ
 విని చంద్రశేఖరమూర్తి రావడము
 నిత క్షిప్రము

[illegible]

లిక్ష్మీ పత్రిక వ ము

మూర్తి రామకృష్ణయ్య గారు, బి. ఏ.,

సహస్రత్తమపుణ్యకర్మరచనానాథాగమ్యుగల్భియన్
 శవదీపాంఘ్రినానాథుహద్యున్మేకాగమింశున్నజనుల్
 వివిధాభిషేకప్రదానసుకుంభీకరణా, నైకుంఠై
 సముక్తగాంతురై? నిత్యనిర్మలకృపాపాదాభి! లక్ష్మీపతి!

మ. దురిత హృదయ విభేదనకు నుకూలముకైనను, ఏమూచి
 సురక్షముకూర్చి, కృతార్థ జన్మనిక, నా ప్రాణములే! తత్కృపా
 సముదానమును బర్వతే, ఏమి ప్రార్థించుట సద్గుణ
 తిరముల్ నా క'నగుమో! ఏతితరముదకు! లక్ష్మీపతి!

శా. స్వామీ! నికభజయింతునతతము మత్సావంతంబున భక్తి శ్రావణము దుబులు సాంప్రమే తగ; మహా గ్రాంహ స్తరంగావళి
భవభాగ్యవిభిన్న హృత్పరసిక్త, ప్రీతి సత్యావచి
తామాధుర్యము గ్రోల్చి దాను నిక, చక రజీవు లశ్శరతి!

క్షేమ పరిచామము

శ్రీమోక్షచర్య తి సర్వం సంపదములు నాడు

భారతి పంచనామము - పాఠములు - ఆంధ్రము.

పాపము

తుముచు... కలనామ...
 శ్రియం...
 పురుగు...
 పలు...
 పట్ట...
 శ్రియం...
 ము...
 ము...
 తమ...
 దేవు...

[illegible]

శ్రీ మహానాథుని చింతనోద్యమం సమగ్రావేశాన్ని పొందినది. ఆతరువాత ఆయన పరిశ్రమలను విడిచివేసి, సమగ్రావేశాన్ని పొందినది. ఆతరువాత ఆయన పరిశ్రమలను విడిచివేసి, సమగ్రావేశాన్ని పొందినది.

పాప ప్రాంతం కనుకనే కష్టమయ్యిందంటున్నా? అప్పుడు
 ప్రాంతం మీ పాపాల కార్యము నొనర్చిపోయిందా?
 అవును అని చాకట్ట మీ పాప వ్యాపారం కనుకనే
 గాన వైయుతును? నానవలయును బోధన వలెను. ఇ
 విషయం చూచుకొని యశోబల శిష్యులు వివేచింపవల
 గొచ్చి, తేనుమహానుభావులకు సుతేంద్రులవలెనే
 తేనుకలలు బహుజనాభిప్రాయము.

సరే ప్రభువారును పాపమువారును ఇరువురిని
సూత్రము వలనకే చెప్పియుంటిమి. శ్రేష్ఠప్రాముఖ్యముననే
సూత్రని ఎనివేలవంటి కాలప్రవాసమున బహిష్కరించి,
అట్టిగట్టి దేశేంద్రవాధుని యాచారమున కేగిరి,
వానిని, యుద్ధాహుతి చేసెను. అనంతరము సరే
ప్రభు భగవంతుని కనుడై యాచార్యుని కుమారుని
చేర్చిరి. దేశేంద్రవాధుని కుమార్తె వానిని
నంపిన దేశేంద్రవాధుని సరే ప్రభుని భాగవంతుని
వానిని చూపిరి. ఈ కుటుంబము బ్రత్యేకముగ
మంజున. వానిని సరే ప్రభుడు భోగి కిచ్చియుండెను
యందుల కనుచు సూర్యమున కీత్రాత్మితవసమున యాదే
ప్రభుగా వెలియుచున్న కొంతొకను, అంతియకాక
సరే ప్రభుని పితరులను పితరులను ద్రావణియులు
ను జేర్చిరి. విష్ణుము క్షయమార్గమున వెలిగినట్లు
యందెను.

అవ్యయమన కేదే నిలచును? ఎంతటి మహా
 పుర. బాగ్యమైన నానెని కేమాత్రము? మహాకరువు
 సేపొలి మానవలనివ్వని కరతలమున, నొక పవన-బావు
 వోలి : పోనగలను. సుతేంద్రులి యైశ్వర్యము ఏమను
 వండ్లలోను, విజృంభణమలలోను, బాహుళ్యమున

[illegible]

చేసేవాడికి... మాత్రం!

అందుకే... ఇంకా... మాత్రం!

ఇలా... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

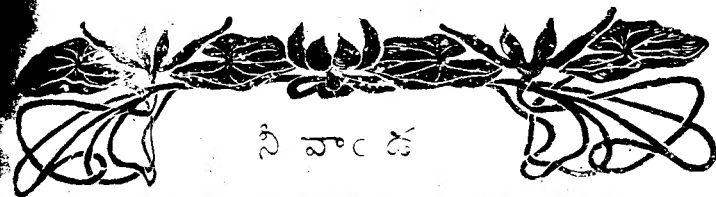
అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

అందుకే... మాత్రం!

శ్రీ వ్యాస కేషినిః రామ, ఉచ్యతే వర్తతే హరిః రామాయ్య నామ

భృగ్యోహర గణవావాప్తి మధుర, లలితమకరింజ ధారావిలాసములను
మోహవాల్మీకిగారు మురిగి తేలు, స్వర్ణచుము నన్ను, కేలూతయొనగి.

శేనలొక్కోడి కుల్లు లాను కలిమి, తోయజోన్క ప్రవాసతి డాయనామె;
లోకమెను పోలి వాకొసంగ, బాట ననేడుఁదాపు మే నోలలాడ.

సేకడగంటిచూపునరుణీ! కలుగక మహానియసౌఖ్యముల్
జేరుడు; త్వన్మస్మ్యపరిసీజనిభాస్యము మన్మథంబు
కాకొంటిని నంత మఖండమగుదంబున నూచుచుండు! సే
కేకల్పితైశ్చి; యునేలు; భవప్రసంగయాత్మవికాసరుణీ.

తొమ్మిది అమ్మలను నేనడుగలేదు, జలుగువలన అమ్మని కలవలేదు
 దీర్ఘశ్వులు ము బాధించలేదు, కలికి ! బంధించు కొర నీవలపుదుక్క.

సీమసక్తియై నకముగాఁ నలంచి, నమ్మియుంటినిగాని లవమ్ముగూడ
నొకయిదియెఱుంగు; నన్ననందంబు, దెలియ జాలవె? చాన; నిశ్చలమెనుమ్ము.

సీతారాధ్యంకసాహిత్యికలలో నే నీడుదుక్ విశ్వముక్
రాకాపూర్ణిముఖినిభవతి సాంద్రచ్చాయలం బుడుదుక్
నేణీనాట్యవిలాసోత్సుకుండవై నీహరపుణజల్లులో
ముక్తిభూతుండగుచునైదను; పూవంబోడి! నీచంగలక్.

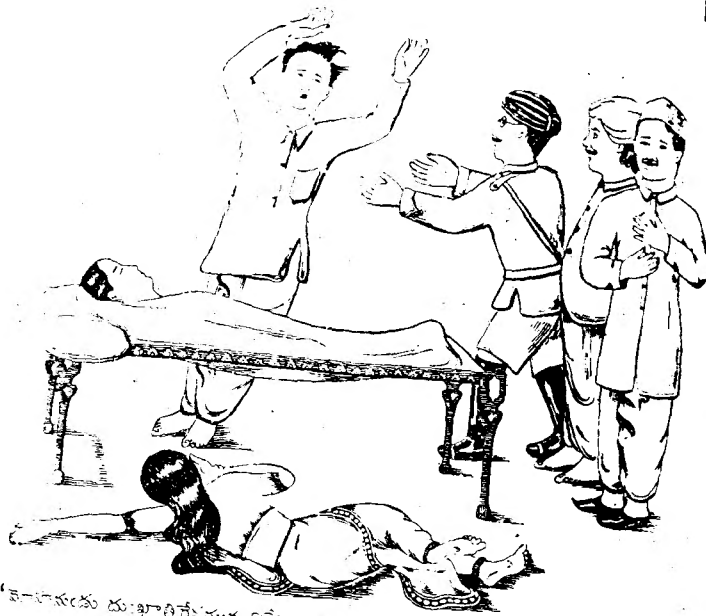
అంశుగమ్మనుచి హర్షములను, గూలద్రోహజి? చెప్పమా! జాలిమాలి
స్థానివియోగము నహింసగలనో? ఇంచుకంజైన యోనింజవేల బాల!

"నా జీవితంలో ప్రతి ఒక్కరూ నాకు అండగా ఉంటారు. నాకు తెలుసుకోవలసినది ఏమిటో..."

అంతా నవ్వుకుంటూ "అవును, కొంచెం పంజీరా..." అని
సంతోషాన్ని కొంచెం వ్యాఖ్యలు చేశారు.

బెజవాడలో 95 గంటలు దీగి దిగంగానే
పెట్టెలో నురుగుపున్న హోటలులోకి భోజ
నం చేయడానికి వెళ్లాడు కొండలరావు. ఇక్కడ
కూడ ఆ వాదారు మెతుకులే ఎదురుగా
వచ్చాయి. పిల్లగో ఆ నాలుగు మెతుకులు
నోట్లో వేసుకొని ఇటుఅటు పికారు చేసేటప్పు
టికి 12 గంటలు వేశారు. అన్ని కైతలు వెల్లి
నవి. టిక్కెట్టుకైతలంతా వెళ్లారు. పెట్టె
హోటలులోనే వుంది పూట్లోకి ఒకసారి పికా
రుకు వెళ్లాడు కొండలరావు. పూరుతా దిమ్మ
తిరిగి సాయంకాలం 6 గంటల బాజీమీద

ఇంటికి వెళ్లగానే తండ్రిగారు
చికిత్స చేశారని తెలిసి కొంచెం
చించాడు. 11 రోజులు అయిపోయిన
ప్రతిమితముగా ఒకనాడు కూర్చుని
ఖర్చు చేసినదంతా లెక్కాచేశాడు.
కునేసరికి 3000 రూపాయలకు కొద్దో
ఎక్కువైనట్లు తేలింది. అప్పుడు అయ్యగారు
యించి వృథాగా ఖర్చు చేస్తున్నామని
కొన్నాడు. ఆ 3000 రూపాయల అ
నకరాలమ్మ తక్కిన 12 ఎకరాల్తైనా
చేసికొందామని, ఇంకబుద్ధించింది ఏదో
కనేర్పండి వ్యవసాయం చేసుకుందామని
కున్నాడు.

"మోహనండు ముఖాధికమున నోటమాటలే కొయ్యబారి వెనుకకు బడిపోయెను."

"కల్యాణి! నీ మామమ్మన ను నన్ను కీడి దివి కేరుమంటివా!" అని చెప్పి-చెప్పి యేర్పడుచుండెను. కొన యింకొకరితోను మామమ్మ యొకమాటు మోహనని బలుకరింపఁజేసెను. కాని యతః క్రయమయ్యెను. మామమ్మ తోడనే మోహనమ్మ వెలపునై కొని యొకటి కండు కన్నుటిబిందువులకాక ప్రాణములను గూడ విడువెను. ఈ విగతశ్రవణ మయ్యెను.

వేం డి కోలు

వెలగపూడి దానయ్య పాదం గారు

ద్రాక్షాపాచయ ప్రితికంబుకత్తి, నెంపనానల కొట్టి యుండుటలఁ బ్రహ్లాదకల నుర్వాభక్త్యావేశ, నిగడిమైనిన్ను వ్యానింపఁజాల నారదుష్టా నీనామాత్యరంబుల, ద్రితీకమునఁ గీర్తింపఁజాల వ్యాసునికాది నీయతులతమహిమంబు, పొగడికావ్యమొనర్చు బావఁజాలఁ తే. గాన, కోడల! యోవిక గలకొలంపి, భక్తిభావంబునకొ నిన్నుఁ బ్రస్తుతించు నన్యదీనులమలకల్ల నడచిస్తచి, కనుఁగొనికొని నీవు నకొ నావుమయ్య!

ఆత్మప్రబోధము

శ్రీ వేంకట పార్వతీస్వరూపము

1. ముందు. కానా, ఖర్బోద్రేకమునఁ ప్రకృతిగానము మహా తస్మాత్సమంజసపు, మోక్షుట, సర్వజ్ఞుడ నీ నఖండిత ప్రకృతి కవి!
2. నిగి నిచ్చెనల్ నిర్మలఁగలకత్తి, నీటిలో బాడలు నెమరుకత్తి మిడమాల్లల నీరు నిండింపఁగలకత్తి, గగనపుష్పంబులు గామకత్తి గాలిలో మేడలఁ గట్టింపఁగలకత్తి, జీవులు దాదాపులు నెయ్యకత్తి భావసంతతికి రూపము గూర్చుగలకత్తి, నృప్తికిఁ ప్రతిష్ఠాప్త నేయకత్తి ప్రకృతితత్త్వములను బరికింపఁగలకత్తి, ప్రకృతి మరలఁజేయు ప్రాణశక్తి నన్వేషిస్తాను ప్రసాదంపఁగలకత్తి, కవిత, నీకుఁ గలదు గా కవీంద్ర!
3. నిజము మేరువు గాఁగఁ దృణముగా మేరువు, జత్రించి గారడవ చేసి చేసి తిట్లు దీవచ గాఁగఁ దిట్టుగా దీవనఁ, బట్టించి చిడుముచిట్ పెట్టిపెట్టి కల్లు నిజంబుగాఁ గల్లు గాఁగ నిజంబు, బదరించి చికాకుఁజీచి నజీచి గణము దోపంబుగా గుణముగా దోపంబు, వెలయించి లెట్టిబ్బు గొలిపి కొలిపి మాయలాడి ప్రకృతి మరఁగి చెల్లాటలు, నెట్టు లాడుకొన్న నేమిగాని, పాడివచ్చినకు వరతత్త్వబోధల, బేరు నిలిపికొనఁగఁ గోరితేని.
4. స. ప్రహ్లాదాత్రంబుతోఁ బడపుసానిహారంగు, పొంట్టులుగాకుం బొందుచేసి గడసానిపారాణి కాల్లాతోవైష్ణవు, పంగనామాలకు ముగ్ధువైచి ముసలిగడ్డంబుతోఁ బసిబాలచిన్నారి, చెక్కుటబ్బాలకుఁ తెలిమిఁగూర్చి వశ్యమం త్రములతో వైరిదుర్జయపీఠ, వైవదీక్షితులకుఁ జదువునెప్పి ఇచ్చవచ్చుకట్టు తెన్నియో ప్రకృతులఁ గూర్చి మాడ్చి పాడుకొనుము గాని, పాడివచ్చినకు వరతత్త్వబోధల, బేరు నిలిపికొనఁగఁ గోరితేని.
5. స. ప్రకృతిబాహ్యప్రలాపమొ విలాసమొ కాంచి, కుక్కిరిగొ బాడుకొను నొకండు ప్రకృతియంతర్వ్యకారమొ వికాసమొ కాంచి, చెలఁకేగి నృత్యంబు నలుపు నొకఁ ప్రకృతిలో లీనుడై భావనాధీనుడై, హాయిగా గాఁబులు నేయు నొకండు ప్రకృతికి భిన్నుడై ప్రక్రియాఁన్నుండై, యవశుడై యెయిలొక్క లాడునొకండు